

تفسیر سوره حجرات
استاد قرائتی
جلسه چهاردهم آیات ۱۶، ۱۷، ۱۸

آیه (۱۶)

قُلْ اَتَعْلَمُونَ اللّٰهَ بِدِيْنِكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ

بگو: آیا شما خدا را از دین و ایمان خود آگاه می کنید، در حالی که خداوند آنچه در آسمان ها و زمین است می داند و او به هر چیزی دانا است؟!

نکته ها:

گروهی با سوگند به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله گفتند که ایمان ما صادقانه است این آیه نازل شد که نیاز به سوگند نیست ، خداوند به همه چیز آگاه است.

تحويل و عرضه نمودن عقائد خود به اولیای خدا، اگر برای ارزیابی و اصلاح و یا کسب اطمینان باشد، بسیار پسندیده است ، چنانکه حضرت عبدالعظیم حسنی عقائد خود را به امام هادی علیه السلام عرضه کرد.

اما اگر عرضه عقائد ریاکارانه باشد، (مانند مخاطبین این آیه)، جای سرزنش و توبیخ است.

پیام ها:

۱ تظاهر نزد پیامبر صلی الله علیه و آله در حقیقت تظاهر نزد خداست با اینکه این گروه نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله تظاهر کردند، ولی قرآن می فرماید: (اَتَعْلَمُونَ اللّٰهَ)...

۲ در برابر خداوندی که همه چیز را می داند، ادعا و تظاهر نداشته باشیم (اَتَعْلَمُونَ وَاللّٰهُ يَعْلَم)...

۳ خدا هم به وجود اشیا آگاه است و هم خصوصیات هر چیزی را می داند. (يعلم وهو بكل شى عليم) (ممکن است انبارداری همه اجناس انبار را بشناسد، ولی نداند که هر یک از آنها از چه ترکیب شده و یا چه اثری دارد.

آیه (۱۷)

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا قُلْ لَا تَمْنُوْا عَلٰى اِسْلَامِكُمْ بِاللّٰهِ يَمُنْ عَلَيْكُمْ اِنَّ هٰذَا يَكُمُ لِلْاِيْمَنِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ

آنان به خاطر اسلامی که پذیرفتند، بر تو منت می گذارند. بگو: اسلام آوردنتان را بر من منت ننهید، بلکه اگر راست می گوئید این خداوند است که به خاطر آن که شما را به سوی ایمان هدایت کرد، بر شما منت دارد.

نکته ها:

بعضی از مسلمانان (مثل طائفه بنی اسد)، اسلام آوردن خود را مَنّی بر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می دانستند و می گفتند:

ما بدون جنگ و خونریزی اسلام آوردیم و تو باید قدر ما را داشته باشی، که این آیه آنان را از این عمل نهی فرمود.

خداوند در این آیه، نعمت ایمان و در آیه ۱۶۴ سوره آل عمران، فرستادن انبیا و در آیه ۵ سوره قصص، وارث کردن مستضعفان را مَنّ خود بر مردم شمرده است و این نشان می دهد که مهم ترین نعمت ها، نعمت هدایت الهی، نعمت رهبری معصوم و نعمت حکومت حق می باشد.

پیام ها:

۱ هدایت شدن به اسلام، نعمت بزرگ الهی است و پذیرش اسلام، مَنّی از جانب خداست (بل الله یمنّ)

۲ خداوند به اسلام و ایمان و عبادت ما احتیاج و نیازی ندارد. (لاتمّنوا علیّ)

۳ نشانه ایمان صادقانه، خود را مَنّ دار خداوند دانستن است، نه مَنّ گذاشتن بر او. (ان کنتم صادقین لاتمّنوا... بل الله یمنّ...) (آری، مسلمان واقعی خود را طلبکار از خدا نمی داند)

۴ مَنّ نهادن بر پیامبر، در حقیقت مَنّ بر خداست (خداوند پاسخ مَنّ بر پیامبرش را آنگونه می دهد که گویا مَنّ بر او گذاشته اند) (یمّنون علیک... بل الله یمنّ...)

آری، خداوند از پیامبرش حمایت می کند و راضی نیست که حضرتش وام دار و مَنّ کش دیگران باشد.

۵ شما مرحله اسلام آوردن را مَنّ می گذارید، (یمّنون علیک ان اسلموا) در حالی که خداوند شما را به مرحله برتری هدایت فرموده است (هداکم للایمان) (با توجّه به اینکه ایمان مرحله بالاتری از اسلام است)

۶ مقصد نهایی تکامل انسان، ایمان واقعی است، (هداکم للایمان) نه تنها تظاهر به اسلام، زیرا منافقان نیز در ظاهر چنین می باشند.

آیه (۱۸)

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

همانا خداوند غیب و پنهان آسمان ها و زمین را می داند و به آنچه عمل می کنید بصیرت دارد.

پیام ها:

۱ در مدار توحید، ارزشها بر اساس تظاهر، مَنّ و شعار نیست، بلکه بر اساس اخلاص قلبی است که آگاهی بر آن مخصوص اوست (ان الله يعلم غیب السموات و الارض) (آری، خداوندی که غیب و پنهان هستی را می داند، چگونه ایمان درونی ما را نمی داند؟!)

۲ ایمان به علم و بصیرت خداوند، ضامن تقوای انسان است (اگر بدانیم از روزنه ای فیلم ما را می گیرند و با نواری صدای ما را ضبط می کنند، در کلمات و حرکات خود دقت بیشتری می کنیم)

۳ علم خداوند همراه با بصیر بودن او است ؛ یعنی علم اجمالی ، سطحی ، یک جانبه ، قابل تردید و موقت نیست (ان الله يعلم والله بصیر)...

۱۳۸۰/۴/۲۴

امید است خداوند توفیق تلاوت ، تدبیر، عمل و ابلاغ به دیگران را به نویسنده و خوانندگان مرحمت فرماید.

پی نوشت ها

۱ - قمر، ۱۷.

۱۰ - وسائل الشیعه ، ج ۲۳، ص ۲۴۴.

۱۰۰ - اعراف ، ۱۵۷.

۱۰۱ - نحل ، ۴۳ ؛ انبیاء، ۷.

۱۰۲ - مائده ، ۹۵.

۱۰۳ - یونس ، ۱۶.

۱۰۴ - فتح ، ۱۱.

۱۰۵ - یوسف ، ۲۵.

۱۰۶ - توبه ، ۷۴.

۱۰۷ - یوسف ، ۱۶.

۱۰۸ - یوسف ، ۱۸.

۱۰۹ - کافی ، ج ۲، ص ۳۳۸.

۱۱ - توبه ، ۳۸.

۱۱۰ - کافی ، ج ۲، ص ۳۳۷.

۱۱۱ - کافی ، ج ۲، ص ۳۴۰.

۱۱۲ - کافی ، ج ۲، ص ۳۳۹.

۱۱۳ - کافی ، ج ۲، ص ۱۲۶.

۱۱۴ - کافی ، ج ۱، ص ۴۲۶.

۱۱۵ - بحار، ج ۷۴، ص ۱۵۸.

۱۱۶ - انبیاء، ۵۱.

۱۱۷ - غافر، ۳۸.

- ١١٨ - كهف ، ٦٦.
- ١١٩ - بقره ، ١٨٦.
- ١٢ - توبه ، ٨١.
- ١٢٠ - جن ، ٢.
- ١٢١ - هود، ٩٧.
- ١٢٢ - آل عمران ، ١١٨.
- ١٢٣ - وسائل الشيعة ، ج ١٢، ص ٢١٢.
- ١٢٤ - كافي ، ج ٥، ص ٥٦.
- ١٢٥ - بحار، ج ٣٢، ص ١٧٥.
- ١٢٦ - بحار، ج ٣٣، ص ٤٩٣.
- ١٢٧ - حديد، ٢٥.
- ١٢٨ - آثارالصادقين ، ج ١٢، ص ٤٣٥.
- ١٢٩ - جامع السعادات ، ج ٢، ص ٢٢٣.
- ١٣ - آل عمران ، ١٥٢.
- ١٣٠ - وسائل الشيعة ، ج ٧، ص ١٠٨.
- ١٣١ - كافي ، ج ٣، ص ٥٦٩.
- ١٣٢ - كافي ، ج ١، ص ٥٤١.
- ١٣٣ - كافي ، ج ٧، ص ٢٧٤.
- ١٣٤ - من لا يحضر، ج ٣، ص ٥٦٧.
- ١٣٥ - نهج البلاغه ، نامه ٢٥.
- ١٣٦ - وسائل الشيعة ، كتاب الحج.
- ١٣٧ - توضيح المسائل.
- ١٣٨ - بقره ، ١٩٩.
- ١٣٩ - هود، ٢٩.
- ١٤ - نهج البلاغه ، خطبه ٢٧.
- ١٤٠ - سفينة البحار، ج ٢، ص ٣٤٨.
- ١٤١ - وسائل الشيعة ، ج ١٥، ص ١٠٧.
- ١٤٢ - نهج البلاغه ، خطبه ١٥.
- ١٤٣ - نهج البلاغه ، خطبه ١٢٦.
- ١٤٤ - ميزان الحكمة.

- ١٤٥ -ميزان الحكمة.
- ١٤٦ -محجة البيضاء.
- ١٤٧ -يونس ، ٦٥.
- ١٤٨ -بقرة ، ١٦٥. ١٤٩- بحار، ج ٢٨، ص ٣٣٥.
- ١٥ -بقرة ، ٢١.
- ١٥٠ -شرح ابن الحديد، ج ١٤، ص ٢١٤؛ بحار، ج ٢٠، ص ١٢١.
- ١٥١ -مؤمنون ، ١٠١.
- ١٥٢ -حجر، ٤٧.
- ١٥٣ -نساء، ١٧٦.
- ١٥٤ -بحار، ج ٧٤، ص ١٦٧.
- ١٥٥ -زخرف ، ٦٧.
- ١٥٦ -بحار، ج ٧٨، ص ٧١.
- ١٥٧ -ميزان الحكمة.
- ١٥٨ -ميزان الحكمة (اخوة)
- ١٥٩ -كافي ، ج ٢، ص ١٣٣.
- ١٦ -بقرة ، ١٨٣.
- ١٦٠ -بحار، ج ٧٤، ص ٢٣٦.
- ١٦١ -تفسير قمى ، ج ١، ص ٧٣.
- ١٦٢ -تحف العقول ، ص ١٧١.
- ١٦٣ -بحار، ج ١٠، ص ١٢٣.
- ١٦٤ -هود، ٤٦.
- ١٦٥ -ميزان الحكمة.
- ١٦٦ -نساء، ١٢٨.
- ١٦٧ -انفال ، ١.
- ١٦٨ -آل عمران ، ١٠٣.
- ١٦٩ -نساء، ٣٥.
- ١٧ -بقرة ، ٢.
- ١٧٠ -بقرة ، ٢٠٨.
- ١٧١ -آل عمران ، ١٠٣. ١٧٢- نساء، ١٢٩.
- ١٧٣ -نساء، ٨٥.

۱۷۴ -بحار، ج ۶۹، ص ۲۴۲.

۱۷۵ -مجادله ، ۱۰.

۱۷۶ -نساء، ۱۱۴.

۱۷۷ -بقره ، ۲۲۴.

۱۷۸ -بقره ، ۱۸۲.

۱۷۹ -حجرات ، ۹.

۱۸ -بقره ، ۲۸۲.

۱۸۰ -بقره ، ۲۰۸.

۱۸۱ -مائده ، ۹۱.

۱۸۲ -نساء، ۱۲۸.

۱۸۳ -آل عمران ، ۱۳۲.

۱۸۴ -انعام ، ۱۵۵.

۱۸۵ -نور، ۵۶.

۱۸۶ -نمل ، ۴۶.

۱۸۷ -اعراف ، ۲۰۴.

۱۸۸ -وسائل الشیعه ، ج ۲، ص ۴۱۵.

۱۸۹ -مستدرک ، ج ۹، ص ۵۴.

۱۹ -انعام ، ۱۵۵.

۱۹۰ -وسائل الشیعه ، ج ۷، ص ۳۱.

۱۹۱ -کافی ، ج ۲، ص ۲۰۶.

۱۹۲ -کتاب العین.

۱۹۳ -لسان العرب.

۱۹۴ -بقره ، ۱۶۰.

۱۹۵ -همزه ، ۲۱.

۱۹۶ -غافر، ۸۳.

۱۹۷ -فصلت ، ۱۵.

۱۹۸ -هود، ۲۷.

۱۹۹ -توبه ، ۵۸.

۲ -در آغاز سوره مائده می خوانیم: (یا ایها الذین آمنوا اوفوا بالعقود) ای کسانی که ایمان آورده اید! به تمام پیمان های خود که با خدا و پیامبر و مردم بسته اید وفادار باشید و در سوره ممتحنه می خوانیم: (یا ایها الذین آمنوا لاتتخذوا عدوی و عدوکم اولیاء) ای کسانی که ایمان آورده اید! دشمن من و دشمن خود را سرپرست خود قرار ندهید و در این سوره می خوانیم : ای کسانی که ایمان آورده اید! بر حکم خدا و رسول او پیشی نگیرید.

٢٠- مائده ، ٢٧.

٢٠٠- بقره ، ٦٧.

٢٠١- مستدرک ، ج ٩، ص ١٠٥.

٢٠٢- توبه ، ٦٥: ٢٠٣- وسائل الشيعه ، ج ١٢، ص ٢٧٠.

٢٠٤- مطففين ، ٣٤

٢٠٥- هود، ٣٨.

٢٠٦- يس ، ٣٠.

٢٠٧- بحار، ج ٧٢، ص ١٤٥.

٢٠٨- وسائل الشيعه ، ج ١٢، ص ٢٧٠.

٢٠٩- اسد الغابة ج ٣، ص ٧٦ و ج ٤، ص ٣٦٢.

٢١- طلاق ، ٣.

٢١٠- بحار، ج ٤٢، ص ١١٢؛ الغارات ، ج ٢، ص ٣٨٠.

٢١١- نور، ١٢.

٢١٢- طه ، ١١٤.

٢١٣- آل عمران ، ١٥٩.

٢١٤- شرح ، ٧.

٢١٥- وسائل الشيعه ، ج ٨، ص ٦٠٠ و ٦٠٤.

٢١٦- نهج الفصاحه ، جمله ٢٤٤.

٢١٧- مستدرک ، ج ٩، ص ١١٧.

٢١٨- بحار، ج ٧٢، ص ٢٥٦.

٢١٩- بحار، ج ٧٢، ص ٢٥٨.

٢٢- طلاق ، ٢.

٢٢٠- بحار، ج ٧٢، ص ٢٥٩.

٢٢١- شرح نهج البلاغه ، ابن ابی الحديد، ج ٩، ص ٦٢.

٢٢٢- بحار، ج ٧٢، ص ٢٦٠.

٢٢٣- معجزة البيضاء، ج ٥، ص ٢٥٢ از سنن ابی داود ج ٢، ص ٥٦٨.

٢٢٤- معجزة البيضاء، ج ٥، ص ٢٥٤.

٢٢٥- بحار، ج ٧٢، ص ٢٢٢.

٢٢٦- کافی ، ج ٢، ص ٣٥٧.

۲۲۷- من از حضرت آیه الله العظمی گلپایگانی قدس سره پرسیدم: آیا لازم است به مردم بگوییم که ما غیبت شما را کرده ایم تا ما را حلال کنند؟ فرمود: نه، زیرا اگر به او گفتیم که غیبت تو را کرده ایم، ناراحت می شود و ناراحت کردن مسلمان خود گناه دیگری است بنابراین جبران غیبت، استغفار است و حلالیت خواستن از غیبت شونده در همه جا لازم نیست.

۲۲۸- وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۶۰۵.

۲۲۹- انّ الذین یحیون ان تشیع الفاحشه لهم عذاب الیم). نور، ۱۹.

۲۳- توبه، ۳۶ و ۱۲۳.

۲۳۰- بحار، ج ۷۲، ص ۲۴۹.

۲۳۱- بحار، ج ۷۵، ص ۲۵۷.

۲۳۲- کافی، ج ۲، ص ۳۵۸.

۲۳۳- محجّه البیضاء، ج ۵، ص ۲۶۵.

۲۳۴- غررالحکم.

۲۳۵- وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۶۰۷.

۲۳۶- وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۶۰۶.

۲۳۷- کنز العمال، ج ۲، ص ۸۰.

۲۳۸- بحار، ج ۷۲، ص ۲۲۶.

۲۳۹- نهج البلاغه، خطبه ۱۴۰.

۲۴- مریم، ۷۲.

۲۴۰- بحار، ج ۱، ص ۱۹۱.

۲۴۱- همزه، ۱.

۲۴۲- نساء، ۱۴۸.

۲۴۳- توبه، ۹۹.

۲۴۴- بقره، ۱۳۸.

۲۴۵- بقره، ۲۵۶.

۲۴۶- کافی، ج ۲، ص ۱۴.

۲۴۷- کافی، ج ۲، ص ۲۴.

۲۴۸- کافی، ج ۲، ص ۲۴-۲۴۹- کافی، ج ۲، ص ۵۲.

۲۵- اعراف، ۱۲۸.

۲۵۰- کافی، ج ۲، ص ۲۴.

۲۵۱- کافی، ج ۲، ص ۵۱.

۲۵۲- انفال، ۲.

۲۵۳- نور، ۶۲.

۲۵۴- انفال ، ۴ و ۷۴.

۲۵۵- بقره ، ۷۴.

۲۵۶- نساء، ۱۳۷.

۲۵۷- بحار، ج ۱، ص ۲۰۸.

۲۵۸- فضّلت ، ۳۰.

۲۵۹- بقره ، ۱۰۲.

۲۶- تغابن ، ۱۶.

۲۶۰- آل عمران ، ۱۹۳.

۲۶۱- یوسف ، ۱۰۱.

۲۶۲- انعام ، ۹۸.

۲۶۳- میزان الحکمه.

۲۶۴- میزان الحکمه.

۲۶۵- انفال ، ۱۲.

۲۶۶- کهف ، ۱۴.

۲۶۷- هود، ۱۲۰.

۲۷- آل عمران ، ۱۰۲.

۲۸- بحار، ج ۸، ص ۱۸۶.

۲۹- بحار، ج ۹، ص ۳۳۲.

۳- بحار، ج ۱۶، ص ۵۸.

۳۰- تفسیر مجمع البیان.

۳۱- صحیح مسلم ، ج ۳، ص ۱۲۵۹.

۳۲- تفسیر نمونه.

۳۳- شعراء، ۹۸.

۳۴- اعلی ، ۱.

۳۵- حجر، ۸۷.

۳۶- واقعه ، ۷۷.

۳۷- ق ، ۱.

۳۸- احزاب ، ۵۶.

۳۹- در کتب متعدّد مانند کتاب تبرّک الصحابه نوشته آیه الله احمدی میانجی صدها نمونه از احترام اصحاب پیامبر به رسول خدا صلی الله علیه وآله در زمان حیات و بعد از رحلت ایشان ذکر شده است.

۴- انبیاء، ۲۷.

۴۰- بشار، ج ۲۷، ص ۲۳۸.

۴۱- بقره، ۲۴۸.

۴۲- بقره، ۸۳؛ نساء، ۳۸؛ انعام، ۱۵۱؛ اسراء، ۲۳؛ احقاف، ۱۵.

۴۳- لقمان، ۱۴.

۴۴- طه، ۱۲.

۴۵- توبه، ۲۸.

۴۶- اعراف، ۳۱.

۴۷- نساء، ۴۳.

۴۸- بقره، ۱۲۵.

۴۹- آل عمران، ۳۵.

۵- کشاف، ج ۴، ص ۳۵۰.

۵۰- محمد، ۳۴.

۵۱- محمد، ۲۸.

۵۲- زمر، ۶۵؛ توبه، ۶۸؛ هود، ۱۶؛ آل عمران، ۲۴.

۵۳- بقره، ۲۶۴.

۵۴- بشار، ج ۲۸، ص ۱۹۸.

۵۵- کافی، ج ۲، ص ۳۸۴.

۵۶- کافی، ج ۲، ص ۲۷۸.

۵۷- من لا یحضر، ج ۳، ص ۴۴۰.

۵۸- وسائل الشیعه، ج ۲، ص ۴۲۷.

۵۹- مائده، ۵.

۶- کشاف، ج ۴، ص ۳۵۰.

۶۰- بشار، ج ۳۵، ص ۳۴۸.

۶۱- وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۴۰.

۶۲- به آیات سوره های بقره، ۲۱۴؛ طلاق، ۵؛ تغابن، ۹؛ تحریم، ۸؛ نساء، ۳۱؛ هود، ۱۱۴؛ مائده، ۱۲؛ آل عمران، ۱۹۵ و فرقان، ۷۰ مراجعه شود.

۶۳- هود، ۱۱۴.

۶۴- لقمان، ۱۹.

۶۵- صدف، ۲.

۶۶- نمل، ۲۲.

٦٧- حج ، ٢٤.

٦٨- نساء، ٦٣.

٦٩- طه ، ٤٤.

٧- كمال الدين صدوق ، ص ٢٠١.

٧٠- اسراء، ٢٣.

٧١- اسراء، ٢٨.

٧٢- بقره ، ٨٣.

٧٣- اسراء، ٥٣.

٧٤- حج ، ٣٠.

٧٥- مؤمنون ، ٣.

٧٦- تفسير روح المعاني از كتاب طبقات ابن سعد.

٧٧- غررالحكم.

٧٨- نمل ، ١٢.

٧٩- توبه ، ٦٧.

٨- صحيح بخارى ، ج ٣، ص ١٢٣.

٨٠- مائده ، ٢٤ ٢٦.

٨١- مائده ، ٤٧.

٨٢- اعراف ، ١٦٣.

٨٣- اعراف ، ١٦٥.

٨٤- توبه ، ٢٣.

٨٥- عنكبوت ، ٣٤.

٨٦- مائده ، ٣.

٨٧- نور، ٤.

٨٨- كافي ، ج ٢، ص ٣٧٦.

٨٩- وسائل الشيعه ، ج ٢٧، ص ٣٩٤.

٩- خصال صدوق ، ج ٢، ص ٦٢.

٩٠- مستدرک الوسائل ، ج ١، ص ١٣٨.

٩١- من لا يحضر، ج ٤، ص ٣.

٩٢- نساء، ٩٤.

٩٣- احزاب ، ٧٠.

۹۴ - اسراء، ۳۶.

۹۵ - نساء، ۸۳.

۹۶ - احزاب، ۶۰.

۹۷ - بشار، ج ۲، ص ۲۲۵.

۹۸ - بشار، ج ۲، ص ۲۵۰.

۹۹ - بشار، ج ۲، ص ۲۵۰.

پی نوشت ها: